

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

CEZA BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1985/35

KARAR NO : 1985/62

ÖZET: Sıkıyönetim askeri mahkemelerinin görevine girmekle beraber, sıkıyönetim komutanının 1402 sayılı Yasa'nın 13. maddesi uyarınca adli yargı yerinde bakılmasına gerek gördüğü davaların bu yargı yerinde görülmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : K.H.

Sanıklar : Hasan Caran ve arkadaşları

O L A Y : 1- Sanıklar Hasan Caran, Muharrem Atal, Mustafa Caran, Erdal Ertuğrul, Zafer Caran, Cemil Tıpırdamaz, Abdurrahman Çetin ve Şevket Özdemir'in 1.4.1980 günü 2.4.1980 gününe bağlayan gece silâhla ateş ederek Enver İrim adlı kişiyi kasten öldürdükleri, Zafer Caran ve Abdurrahman Çetin'in maktül Enver İrim'e ölüm olayından önce de gündüzün tarlada silâhla ateş ederek yaralamaya kalkıştıkları, ayrıca sanıklardan Erdal Ertuğrul'un yasak bildiri bulundurmamak suçunu işlediği, sanık Şevket Özdemir'in ise suça teşvik ettiği iddiaları ile Çal C. Savcılığınca 24.4.1980 günlü, 1980/238 esas sayılı talepname ile haklarında ilk soruşturma yapılması için kamu davası açılmıştır.

2- Çal Sorgu Hakimliği; 1.6.1981 günü, 1980/42 esas, 1981/50 karar sayı ile; sanıklar Cemil Tıpırdamaz ve Abdurrahman Çetin'in bir çatışma sırasında ölmüş bulduklarından muhakemelerinin men'ine (davanın ortadan kaldırılmasına) sanıklar Erdal Ertuğrul ve Zafer Caran yakalanamadıklarından haklarındaki davanın tefrikine, sanıklar Muharrem Atal ve Mustafa Caran'ın ise TCK.nun 450/4., 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddeleri uyarınca cezalandırılmaları için haklarındaki son soruşturmanın Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılıp yapılmasına karar vermiştir.

3- Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi; 16.7.1981 günü, 1981/171-183 sayı ile; Sanıklar Muharrem Atal ve Mustafa Caran hakkındaki dava dosyasını (1980/255 (sanık Hasan Caran hakkındaki) esas sayılı dava dosyası ile birleştirerek yargılamaya bu dosya üzerinden devam etmiştir.

4- Çal C. Savcılığı; 5.8.1982 gün, 1980/238 esas sayılı ek talepname ile; sanık Zafer Caran'ın Enver İrim'i taammüden öldürmesi ve 6136 sayılı Yasa'ya aykırı davranması nedeni ile sanık hakkında ilk soruşturma yapılması istemi ile kamu davası açılmıştır.

5- Çal Sorgu Hakimliği; 14.9.1982 günü, 1982/32-31 sayı ile; sanık Zafer Caran'ın eylemine uyan TCK.nun 450/4., ve 6136 sayılı Yasa'nın değişik 13/1. maddeleri uyarınca cezalandırılması için hakkındaki son soruşturmanın Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılıp yapılmasına karar vermiştir.

...../.....

6- Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi; Sanık Zafer Caran hakkındaki davayı da 9.11.1982 günü, 1982/220-281 sayılı ile; 1980/255 esasında kayıtlı dava dosyası ile birleştirmiştir.

7- Çal C.Savcılığı; 1.9.1981 günü, 1980/238 esas sayılı ek iddianame ile; sanık Mustafa Caran hakkında öldürmeye iştirak suçundan men'i muhakeme kararı verilmesine, sanık tarlada ateş edenlerin arasında görüldüğünden eylemine uyan TCK.nun 456/3., 457/1. ve 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddesi uyarınca cezalandırılması için kamu davası açılmıştır.

8- Çal Sorgu Hakimliği; 9.9.1981 günü, 1980/14-32 sayılı ek kararı ile; sanığın eylemine uyan TCK.nun 456/3., 457/1. ve 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddesi uyarınca, hakkındaki son soruşturmanın Denizli Ağır Ceza Mahkemesinde açılıp yapılmasına ve davanın irtibatlı dosya ile birlikte yürütülmesine karar vermiştir.

9- Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi; 16.12.1982 günü, 1980/255 esas, 1982/318 karar sayı ile; sanıklardan Hasan Caran'ın TCK.nun 450/4. ve 6136 sayılı Yasa'ya aykırılık suçlarından cezalandırılmasına, Muharrem Atal'ın TCK.nun 450/4. ve 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddesinden cezalandırılmasına, Zafer Caran'ın öldürme suçuna iştirakten beraatine, 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddesine uyan suçundan cezalandırılmasına ancak cezasının ertelenmesine, sanık Mustafa Caran'ın öldürme suçuna iştirakten beraatine, yaralama suçundan TCK.nun 456/4., ve 457/1. maddeleri uyarınca cezalandırılmasına, 6136 sayılı Yasa'ya aykırı davranmaktan cezalandırılmasına ve cezalarının ertelenmesine karar vermiştir.

10- Sanıklar Hasan Caran, Muharrem Atal ve silâhtan mada kısmının müdahili Ümmi İrem tarafından temyiz istemi üzerine konuyu inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesi 20.10.1983 günü, 1983/2331-3209 sayı ile; müdahilin ve sanık vekillerinin TCK.nun 59. maddesinin uygulanmaması gerektiğine ve görevin sıkıyönetim mahkemesinin görevine ait olduğuna ve sübuta ilişkin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddine, tüm sanıklar yönünden 6136 sayılı Yasaya muhalefet suçları dışındaki suçlar bakımından ve eksik soruşturma nedeni ile hükmün bozulmasına karar vermiştir.

11- Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi; davanın sıkıyönetim askeri mahkemesinde görülüp görülmesi konusunda Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının görüşünü sormuş, komutanlık 31.5.1984 günlü, 1981/327 sayılı yazı ile; atılı suçun, sıkıyönetim faaliyetlerine ilişkin olmakla birlikte davanın sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bakılmasına lüzum görülmediğini C. Savcılığı kanalı ile mahkemeye bildirmiştir.

12- Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı; Denizli C. Savcılığına hitaben gönderdiği 6.8.1984 günlü, 1984/139 sayılı yazı ile; "taammüden adam öldürmek, 6136 sayılı Yasaya aykırı davranmak suçlarından Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1983/271

esas sayılı dava dosyasında yargılanmakta bulunan Hasan Caran, Muharrem Atal ve Mustafa Caran hakkındaki ilgi yazılar ekleri ve adli müşavirlik kayıtları incelenmiş; sanıkların bu eylemi üyesi oldukları THKP-C Dev-Yol isimli yasa dışı örgüt adına işlemiş oldukları, örgütün diğer üyeleri (Erdal, Ertuğrul vs.) haklarında ilgi b emir ile Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığına soruşturma emri verildiği ve halen devam etmekte olduğu anlaşıldığından, sanıkların sıkıyönetim askeri mahkemelerinde yargılanmaları 1402 sayılı Kanun hükümlerine göre kararlaştırılmış, davanın sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bakılmasına lüzum görülmediğine ilişkin ilgi (a) emir geriye alınmıştır.

Bu nedenle, sanıklar hakkında görevsizlik kararı verilmesi ve kararın kesinleştirilmesinden sonra da dosyanın doğruca Ege Ordu ve Sıkıyönetim Askerî Savcılığına gönderilmesi için mahkeme nezdinde talepte bulunulmasına....." denilerek dosyanın görevsizlik kararı verilerek gönderilmesini istemiştir.

13- Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi; 21.8.1984 günü, 1983/271 esas, 1984/126 karar sayılı ile; Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının 6.8.1984 günlü, 1984/139 sayılı yazısını gerekçe göstererek tüm sanıklar hakkında görevsizlik kararı vermiştir.

14- İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askerî Mahkemesi; 29.11.1984 günü, 1984/221-210 sayılı ile; aynı davada sanık olarak yer alan ^{Erdal} Ertuğrul hakkında da aynı suçlardan dolayı dava açıldığı, ancak Çal Sorgu Hakimliğince Erdal Ertuğrul hakkındaki davanın tefrikine karar verildiği, adı geçen hakkında örgütsel faaliyetleri nedeni ile İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesi'ne dava açıldığından bu sanık hakkındaki soruşturma evrakının Çal Sorgu Hakimliğinin soruşturmanın yapılmasına dair kararı ile İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığına gönderildiği, sanık hakkında iddia olunan adam öldürme ve 6136 sayılı Yasaya aykırı davranma suçlarından dava açıldığı ve sanığın diğer örgütsel eylemleri ile birlikte TCK.nun 146/1. maddesi uyarınca cezalandırılmasının talep olunduğu, bu davanın sanıkların Hasan Caran, Muharrem Atal, Mustafa Caran ve Zafer Caran'ın üzerlerine atılı suçları örgütsel amaçla işledikleri hususunda herhangi bir delilin bulunmadığı, nitekim Yarıtay 1. Ceza Dairesinin 20.10.1983 günlü, 1983/2331-3209 sayılı ilâmında da. davaya sıkıyönetim askeri mahkemesinde bakılmasına gerek olmadığına karar verildiği, bozmadan sonra Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığınca da bu davaya sıkıyönetim askeri mahkemesinde bakılmasına lüzum görülmediğinin bildirildiği, kaldaki atılı suçların Denizli ilinde sıkıyönetim ilân tarihinden üç aydan daha önce işlenmiş olduğu ve görülmekte olan davalarla fiili ve hukukî yönden herhangi bir irtibatın bulunmadığı, gerekçeleri ile tüm sanıklar hakkında görevsizlik kararı vermiştir.

Böylece, İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askerî Mahkemesi ile Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kesinleşen görevsizlik kararları arasında 2247 sayılı Yasa'nın 14. maddesinde öngörülen olumsuz görev uyumsuzluğu oluşmuştur. Dosya İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığının 18.2.1985 günlü, 1984/14343-10/B sayılı yazısı ile Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE: Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi, Ceza Bölümü, Servet Tüzün'ün Başkanlığı'nda, Y. İsmet Ayer, Mebrure Gözdemir, A. Mazhar Akman, Necati Karakış, Ergun Argon ve Yavuz T. Özgen'in katılmaları ile yaptığı 11.3.1985 günlü toplantıda, geçici raportör Hakim Tulez Barutoğlu'nun raporu ile dosyadaki belgeler, okunduktan; toplantıya, Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Durmuş Ganioglu ile Askerî Yargıtay Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Ferhat Ferhanoglu'nun Adli Yargı yerinin görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Suçlar, tüm yurttta 12.9.1980 günü ilân edilen sıkıyönetimden önceki üç ayın dışında, 2.4.1980 de Denizli'de işlenmiştir.

Yukarıdan beri açıklandığı üzere sanıklar hakkında Çal Sorgu Hakimliğinin 1.6.1981 günlü, 1980/42 esas, 1981/50 karar sayılı son soruşturmanın açılması kararı ile açılan kamu davasında; sanık Erdal Ertuğrul ve Zafer Caran hakkındaki davanın yakalanamadıklarından tefrikine, sanıklar Cemil Tıpırdamaz ve Abdurrahman Çetin bir çatışmada ölmüş olduklarından haklarındaki davanın ortadan kaldırılmasına, diğer sanıklar Mustafa Caran ve Muharrem Atal'ın eylemlerine uyan TCK.nun 450/4., 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddesi uyarınca cezalandırılmaları için haklarındaki son soruşturmanın Denizli Ağır Ceza Mahkemesinde açılıp yapılmasına karar verilmiştir.

Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi, bu dosya ile daha sonra hakkında ayrı bir son soruşturmanın açılması kararı ile dava açılan sanık Zafer Caran'a ait davayı mahkemenin 1980/255 esasında kayıtlı ve sanık Hasan Caran hakkındaki dava ile fiilî ve hukukî bağlantısının varlığına dayanarak birleştirmiş ve yargılamasını sürdürerek 16.12.1982 günü, 1980/255 esas, 1982/318 karar sayı ile; sanıklardan Hasan Caran ve Muharrem Atal'ın TCK.nun 450/4., 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddesi uyarınca cezalandırılmalarına, sanık Zafer Caran'ın öldürme suçuna iştiraktan beraatine, 6136 sayılı Yasa'nın 13/1. maddesi uyarınca cezalandırılmasına, sanık Mustafa Caran'ın öldürme suçuna iştiraktan beraatine, yaralama suçundan ve 6136 sayılı Yasa'ya aykırı davranma suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir.

Sanık Hasan Caran, Muharrem Atal ve silâhtan mada kısmının müdahili Ümmü İrem'in temyizi istemi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi; incelenen dosyaya göre, veri-

len hükmünde bozma sebepleri hariç bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan, müdahilin TCK.nun 59. maddesinin uygulanmaması gerektiğine ve görevin sıkıyönetim mahkemesine ait olduğuna ve sübuta ilişkin ve yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddine, ancak sanıkların 6136 sayılı Yasa'ya aykırı davranma dışındaki suçları bakımından ve noksan soruşturma yönünden hükmün bozulmasına karar vermiştir.

Bozmaya uyan adli yargı yerince görevsizlik kararı verilmeden Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığından davaya bakıp bakmama yolundaki görüşü sorulmuş, anılan komutanlıkça D.D.260 da yer alan 31.5.1984 günlü, 1981/327 sayılı yazı ile; davanın sıkıyönetim askerî mahkemelerinin görevine girmesine rağmen, adli yargı yerinde görülmesinin uygun olduğu bildirilmiş, daha sonra da aynı komutanlıkça 6.8.1984 günlü, 1984/139 sayılı yazısı ile, daha önce verilen emrin geri alındığı ve davanın THKP-C örgütü ile ilgili olduğunun anlaşılması nedeniyle görevsizlik kararı verilerek gönderilmesi istenmiştir. Görevsizlik kararı verilerek dosya kendisine gönderilen sıkıyönetim askerî mahkemesince de; Denizli ilinde sıkıyönetimin 12 Eylül 1980 tarihinde ilânedildiği, sanıklara atılı suçların sıkıyönetim ilânından önceki üç ayın dışında işlendiği ve görülmekte olan davalarla örgütsel ve organik irtibat koşulunun gerçekleşmediği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir.

Bu durumda, her iki mahkemenin kesinleşen görevsizlik kararları arasında sanıkların 6136 sayılı Yasa dışındaki suçları bakımından olumsuz görev uyumsuzluğu doğmuştur.

Özün incelenmesine gelince; incelenen dosya içeriğine göre olayın siyasal ve ideolojik amaçlı olduğu ve bu yönüyle sıkıyönetim ilânına neden olan olaylara ilişkin bulunduğu dosyada yer alan anlatım ve belgelerle belirlenmektedir.

Hernekadar suç, 1402 sayılı Yasa'nın 13/a maddesinde öngörülen üç aylık süre dışında işlenmiş ise de; sanıklardan Muharrem Atal'ın dosya dizi 262 de yer alan yazıdan; İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askerî Mahkemesince 19.7.1983 gün, 1981/107 esas, 1983/121 karar sayı ile; 3 yıl 8 ay 13 gün ağır hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilip bu kararın kesinleştiğinin anlaşılması karşısında, sıkıyönetim askerî mahkemelerince elkonulmaktan öte, elkonulup sonuçlandırılmış bir dava ile bağlantı koşulunun gerçekleştiği açıkça ortadadır.

Bu nedenle, davanın 1402 sayılı Yasa'nın 13/b, CMUK.nun 3. ve 353 sayılı Yasa'nın 18. maddesi uyarınca Askerî Yargı yerinde görülmesi gerekir ise de; Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının 1402 sayılı Yasa'nın 13/son. maddesi uyarınca sıkıyönetim askerî mahkemelerinin görevine giren bir davayı adli yargı yerine gönderme komusundaki takdir hakkını kullanmış (D.D.263) olması nedeni ile davanın Adli Yargı yerinde görülmesi gerekir.

ulu

Öte yandan, sıkıyönetim komutanının davayı adlî yargı yerinde gönderme konusunda verdiği emri geri alma hususuna gelince;

1402 sayılı Yasa'nın 3.6.1983 günlü ve 2836 sayılı yasa ile değişik ek-8. maddesinde aynen " Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinin görevine girmesine rağmen, sıkıyönetim komutanı tarafından sıkıyönetim askerî mahkemesinde bakılmasına lüzum görülmeyle 13., 15. ve ek-4. madde hükümleri gereğince ilgili adlî mercilere gönderilen suç dosyasının, daha sonra sıkıyönetim askerî savcılığında sürdürülen bir soruşturma veya sıkıyönetim askerî mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile şahsi veya fiili irtibat halinin mevcut olması ve bu dosyaların birleştirilerek görülmesinin zorunlu bulunması hallerinde, hazırlık soruşturması sırasında sıkıyönetim askeri savcısınca, son soruşturma sırasında sıkıyönetim askerî mahkemesince bu dosyaların birleştirilmesine karar verilmesi üzerine ilgili savcılık veya mahkemece görevsizlik kararı verilerek suç dosyası istemde bulunan sıkıyönetim askerî savcılığına veya askerî mahkemesine gönderilir." denilmektedir.

Görüldüğü üzere, sıkıyönetim askeri mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile şahsi veya fiilî bağlantı durumunun bulunması halinde dosyaların birleştirilerek görülmesinin zorunlu olduğu hallerde, son soruşturma sırasında sıkıyönetim askerî mahkemesince bu dosyaların birleştirilmesine karar verilmesi üzerine, anılan mahkemece adlî yargı yerinden istemde bulunabilir. Tetkik konusu dava dosyasında ise, sıkıyönetim askerî Mahkemesine bu şekilde bir karar verilip istemde bulunmadığı anlaşıldığına ve bu duruma göre de, davanın Adlî Yargı yerinde görülmesi gerektiğinden Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin görevsizlik kararının kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

SONUÇ: Anlaşmazlığın, niteliğine göre Adlî Yargı yerinde çözülmesi gerektiğine, bu nedenle Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 21.8.1984 günlü, esas 1983/271, karar 1984/126 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına, ancak Adlî Yargı yerince sanıklardan Hasan Caran, Muharrem Atal, Zafer Caran ve Mustafa Caran haklarında 6136 sayılı Kanunun 13. maddesini ihlâl suçundan verilen mahkûmiyet kararları kesinleştiği cihetle, bu sanıklarla ilgili bu suç yönünden kazanılmış hakların Adlî Yargı yerince yeniden yapılacak yargılamada saklı tutularak davanın karara bağlanması gerektiğine, 11.3.1985 gününde kesin olarak oybirliğiyle karar verildi.

Başkan

Servet Tüzün

Üye

Y. İsmet Ayer

Üye

Mebrure Gözdemir

Üye

A. Mazhar Akman

Üye

Necati Karakış

Üye

Ergun Arsan

Üye

Yavuz Özgen